

Az ősi Svábhegy

kútjai és forrásai

Irta: **Dr. Siklóssy László**

III.

A kutak, mint élő történelmi emlékei a középkori Svábhegynek.

A Svábhegy kiváló középkori emlékei: *kútjai*. A legkisebb történelmi, földrajzi vagy geológiai gyanú nem merül fel abban a vonatkozásban, hogy ezek a kutak, illetve források már a középkorban ismeretesek és használatosak na lettek volna. Ellenkezőleg, a Svábhegy legrégebb írott emlékei e forrásokkal kezdődnek, a szóhadgyomány adatai pedig éppenséggel a messze középkort jelenítik meg.

A Svábhegy régi kútjai közül jelenleg a *Városkutat*, *Béla király kútját* és a *Disznófőt* szoktuk leggyakrabban említeni. Mindhármát körülengi Mátyás emléke. Béla király kútját éppenséggel IV. Bélával hozták összefüggésbe a kutatók, ezek között a mult század közepén *Palugyay Imre* s a jelen század elején *Petrík Albert*. Ez utóbbi megállapítása szerint a kút fölé a XVII. században épült a mai házikó, a falába illesztett faragványos kövek pedig — amennyiben nem a mai Tabán területén épült, a XVI. században Szent Gelért tiszteletére állított templomból kerültek ide, — a mai Szép Juhász né környékén volt, s könyvemben többször említett *Pálos-zárda kapuzatából* származnak. Nem tudjuk, mikor kerültek ide. Haeufler már ilyennek ismerte. Lehet, hogy a véletlen műve, hiszen ősi szokás a romlásra szántból építeni az újat, de lehet, hogy helyes történelmi érzékkel bíró ember emlté az ősi kút fölé a szomszédos ősi faragványt.

E kutak külső dísz nélkül is beszédes emlékei a Svábhegy ősi kultúrá-

jának. Bor és víz szerepel a Svábhegy őstörténetében. A középkori ember nemcsak iszákosságból, de kénytelenségből is borral pótolta a vizet. Az igazán megbízható tiszta ivóvíznek rendkívül nagy becsülete volt. A Svábhegyre tehát a források — később kutak — esalogatták fel Szent Pál völgyéből a zarándokot, a vadászt, vándort és települni szándékozót.

Béla király kútját Haeufler *Királykútnak* vagy *Svábkútnak* nevezi el és elmondja róla, hogy vizét Mátyás király idejében csöveken a Várba vezették. A törökök kitarodása után a kút, mint *Orvoskút* jelenik meg. Erről, valamint az egész kút- és forráskérdésről alább lesz bővebben szó. A közbeeső időről az a vélemény, hogy a törökök idejében megakadt ez az ősi kút-kultusz. E kérdés tisztázása végett érdemes megtekintenünk a Budát ostromló sereg híres hadimérnökének, Marsiglinek azt a térképét, amely Budavárát és környékét török állapotában tünteti fel. Ezeken is megtaláljuk kútjaink kettejét. Az egyik *Kásim pasa csorgókútja*, amelyről megállapítást nyert, hogy azt a pasa 1548—1558 közti pasasága alatt építette, a másik a *Király-forrás*, amelyre a *Király-forrás dombja* elnevezésben találunk rá.

A törökök tehát *fenntartották* a Svábhegy kútkultúráját. Rövidlátás is lenne az ellenkezőt feltételeznünk arról a népről, mely a fürdőkultuszt Budán, sőt Pesten monumentális épületekkel és higiénikus berendezéssel oly magasra emelte, hogy azt csak modern korunk multa felül. Ám ha karban maradtak is a svábhegyi kutak a török időben, maga a Svábhegy nem fejlődött. A budai *szőlő- és borkultúrá*t inkább az óbudai dombokon találjuk meg.

1929 nyolc 12